

MISJONÆRER SETT FRA SIDEN

av

ØYVIND DAHL

Av og til kan det være interessant å forsøke å betrakte seg selv utenfra. Det lykkes ikke alltid like bra, som oftest ender det med at man ser sitt eget speilbilde. Det har man vent seg til, og egentlig oppdager man ikke noe nytt. Ganske annerledes er det dersom en lar en utenforstående foreta betraktningen. De oppdagelser han kan åpenbare kan i blant knuse ens eget speilbilde. Det er ikke særlig behagelig, men kan stundom være nyttig.

I to nylig utkomne tidsskriftartikler¹ forteller direktøren for en språkskole for misjonærer i Frankrike hvordan de nye misjonærene tar seg ut for hans blikk. Ettersom det ved denne språkskolen også finnes misjonærer fra vårt eget land, kan det være av interesse å se hvilket inntrykk disse gir når de kommer i et nytt miljø. Direktøren baserer sine betraktninger på observasjoner gjennom fem år som leder av skolen. I denne tiden har mer enn 150 misjonærer passert gjennom skolen, vesentlig amerikanere, tyskere og nordmenn, men også misjonærer av andre nasjonaliteter. Skolen er en internatskole, elevene er i daglig kontakt med hverandre og med lærerne.

I de refererte artikler omtaler direktøren: 1. Misjonærens evne til å lære språk, 2. Misjonærens faglige dyktighet, 3. Misjonærens tilpasningsevne.

Misjonærens språklige og faglige dyktighet

Alle elevene ved skolen har det til felles at de skal lære språk for å reise til et fransktalende land i Afrika, inkludert Madagas-

¹ Walter Ziffer: «Missionary Pre-Service Training – Some Observations.» International Review of Mission, april 1969, juli 1969.

kar. Deres forhåndskjennskap til fransk varierer svært mye. Noen mangler ethvert kjennskap til språket, andre snakker litt fransk uten at de tidligere har studert språkets formelle struktur og grammatikalske oppbygning. Direktøren peker på at de fleste kan lære språket bare de får tilstrekkelig tid på seg. Men det som gjør saken vanskelig, er at misjonsselskapene vanligvis gir alle samme tid til språkstudiet uansett fremgang. Argumentet at «alle kan lære» er derfor i praksis ønsketenkning.

Helt umulig blir det for de misjonær-kandidatene som er «blokkert» for språk. Det er de som har det han kaller «anti-talent». Det som kjennetegner disse er:

- «1. Dårlig evne til å uttrykke seg på sitt morsmål, dvs. ufullstendig setningsstruktur, tendens til å avbryte en setning før den er fullført og begynne på en ny, mangelfullt vokabular, dårlig evne til å uttrykke sine tanker klart og tydelig, langsom i tankegang og uttrykksevne og dårlig leseferdighet.
2. Dårlig uttale. Snakker ofte med sterk regional aksent.
3. Skyhet, innadvendthet.»

En språkskole kan ikke bøte på disse handikap i løpet av den korte tid misjonærene er ved skolen. Artikkelforfatteren setter derfor søkelyset på misjonsstyrene som rekrutterer misjonærene. Han etterlyser en grundigere testing av misjonærens evne til å lære språk, og mener at utfallet av en slik test eventuelt bør føre til utsettelse av utreisen, eller endring av vedkommendes reiseplaner. En utsettelse bør brukes til språkkurs i hjemlandet for å gi misjonæren et grundigere kjennskap til sitt eget språk, og så sant det er mulig, bør kandidaten lære det mest elementære i det fremmede språk før han reiser ut. Et slikt kurs ville også fortelle misjonsledelsen hvem som er «blokkert» for språk, disse bør da overtales til å finne sin plass i Kirkens arbeid i hjemlandet, enten det er i prestetjeneste eller i andre yrker.

Nå har de fleste misjonsorganisasjoner innføringskurs for sine misjonærkandidater, ofte også med språkkurs. Når det til tross for dette kommer misjonærer til språkskolen i Frankrike uten evne til å lære språk, kan dette tyde på to ting: Enten tar ikke

misjonsstyret i det hele tatt opp til kritisk vurdering om vedkommende er skikket for utreise. (Et misjonsstyre sa i et brev til skolen at de bare så det som sin oppgave «å gi unge mennesker en mulighet til å tjene».) — Eller misjonsstyret blir klar over hvor dårlige kvalifikasjoner kandidatene har på et så sent stadium at det ikke er noen vei tilbake. I noen tilfeller dreier det seg om lærere som skal undervise på fransk i så eksakte fag som fysikk og matematikk i høyere skoler som fører frem til fransk artium. Det er for artikkelforfatteren uforståelig at man kan besette slike stillinger med folk som bare så vidt behersker fransk.

Det er to store spørsmål man ikke kan komme utenom. For det første: Er det rett å føre mennesker inn i en situasjon hvor de vil komme til kort? Er det rett overfor den person det her gjelder? For det andre: Er mottaker-menigheten egentlig tjent med de folk misjonsstyret sender ut? Krever ikke situasjonen i utviklingslandene folk med best mulig språklig og faglig kompetanse?

Disse spørsmål legger et tungt ansvar på misjonsorganisasjonene. Under ingen omstendigheter burde misjonæren få det inntrykk at bare et overfladisk kjennskap til språket er tilstrekkelig for hans tjeneste på misjonsmarken. Direktøren ved språkskolen er sjokkert over en uttalelse han ofte har fått høre: «Siden jeg skal arbeide som (f. eks.) kasserer, og siden jeg kan jobben min, er det ikke så viktig for meg å kunne det fremmede språk!» Hvis misjon er mer enn utøvelsen av det profesjonelle yrke, hvis misjon betyr et levende og dypt fellesskap med andre mennesker, for ikke å nevne ordet «forkynnelse» (proklamasjon), må evnen til å mestre språket settes langt oppe på listen over de kvalifikasjoner som misjonæren må ha.

Misjonærens tilpasningsevne

Evnen til å finne seg til rette og tilpasse seg i et nytt miljø ser ut til å variere mer med nasjonaliteten enn med lengden av det innføringskurs den enkelte misjonær har hatt på forhånd: «Av de tre nasjonalitetene som er representert ved skolen er det utvilsomt tyskerne som viser den beste faglige dyktighet så vel som

kulturell tilpasningsevne,» sier direktøren. «Kanskje kan dette forklares ved at amerikanerne og nordmennene har liten kontakt med resten av verden. I det første tilfellet er det U.S.A.'s store utstrekning og selvtilstrekkelighet som er skyld i isolasjonen av befolkningen. I det andre tilfellet er det landets geografiske beliggenhet og befolkningens konfesjonelle kvasi-homogenitet som spiller en avgjørende rolle. Andre europeere som f. eks. svensker, dansker, hollendere etc. har vanligvis liten eller ingen vanskeligheter med å tilpasse seg i de nye omgivelsene.»

Av de mer ekstreme misjonærtyper peker språkskolelederen blant annet på følgende:

1) *Messias-typen*. Dette er mannen som mener at ved hans ankomst til misjonsmarken vil en ny tid begynne for landet og kirken der. Han overforenkler situasjonen og har alle svar på alle spørsmål. Manglene i det land han reiser til skyldes i hans øyne mangel på virkelig kristendom. Med «den rette lære» skal alle problemer forsvinne.

2) *Sensor-typen*. Denne er ofte en prest. Han føler seg kalt til den unge kirken for å rense dens teologi og beskytte den for alle former for synkretisme. I hans øyne er den unge kirken umoden, bare den gamle erfarne kirken i Vesten kan kontrollere den og avdekke alle kjetterier. Også for ham er det «den rette lære» som skal løse alle problemer.

Felles for begge disse typene er vanligvis uvitenhet og manglende interesse for alle sosiale, økonomiske og politiske realiteter i det landet de skal til. De interesserer seg heller ikke for de store spørsmål i tiden. Verdens hungerproblem, Vietnam, Midt-Østen, Biafra og liknende er sjelden diskusjonstema. Til og med når det gjelder aktuell teologisk og ekumenisk debatt er der stor uvitenhet: «Uppsala-dokumentene synes for noen hermetiske, og for andre heretiske. Mange av misjonærene har ingen kontakt med moderne utviklingslinjer og forkaster uten videre all tale om samarbeid og enhet mellom kirkene. I stedet klynger de seg til «klassiske» sekstenhundredtalls teologiske formuleringer.»

Konklusjon

Direktøren for språkskolen understreker at misjonærene ikke er noen homogen masse, og det som er sagt ovenfor er mer generelle trekk. Selvsagt finnes der bemerkelsesverdige unntagelser, men når disse observasjoner er trukket frem i lyset er det for å bidra til en gjennomtenkning av rekrutteringsmåtene i senderorganisasjonene eller -kirkene.

Riktignok er ikke alle hans uttalelser rettet direkte til oss, det er her tale om både norske, tyske og amerikanske misjonærer. Det som sies om evnen til å lære språk er kanskje særlig rettet til amerikanerne som jo her stiller med alvorlige handikap, både på grunn av manglende språkundervisning i grunnskolen og på grunn av den språklige isolasjon som er omtalt. Men kan vi helt fri oss fra kritikken? Har misjonsstyrene tatt de nødvendige forholdsregler når faresignalene som er nevnt i omtalen av de språklige «blokkerte» dukker opp? Det dreier seg jo vanligvis for en misjonær ikke bare om å lære et fremmed europeisk språk, som regel vil det bli nødvendig å lære minst enda et afrikansk/asiatisk språk. Kanskje man burde la ansettelsen avhenge av resultatene av en større test eller eksamen, den være seg av språklig eller mer allmenn karakter. I forretningslivet er man vant til å teste nye folk før man går til ansettelse; er det bare i misjonen man ikke behøver ta slike hensyn?

Jeg er klar over at man her vil peke på det egenartede som ligger i «misjonærkallet». Når Gud kaller til en spesiell tjeneste, gir han da ikke også den spesielle utrustning som trengs? Jeg vil snu det helt om: Bør man ikke i forkynnelsen legge større vekt på nådegavene og spørre om den spesielle utrustning mange unge har, ikke i seg selv er et Guds kall til en spesiell tjeneste? Det sitter kanskje flere enn vi aner i dette landet som egentlig burde ha reist ut, men forkynnelsen nådde dem ikke med Guds kall. De hadde kvalifikasjonene, men ikke kallet. Og tilsvarende finnes der misjonærer som kanskje aldri burde ha reist ut, som gjennom hele sitt liv har lidd under det som kanskje mer var hjemmeledelsens uforstand enn Guds kall. Det er her ikke mulig å generali-

sere. Der finnes flere eksempler på mennesker som har gjort en enestående innsats på misjonsmarken selv om deres kvalifikasjoner var svake menneskelig sett. Men av og til må en spørre om ikke Gud ofte handler mer på tross av menneskelige disposisjoner enn ved hjelp av dem.

Misjonærens evne til å omstille seg i et nytt miljø er av største betydning både for ham selv, hans arbeid, og ikke minst for dem han skal arbeide sammen med. Det er ting i artikkelen som tyder på at det her kan være visse mangler hos de norske misjonærer som kommer ut. Men hvordan kan vi i så fall rette på dette? Vi har allerede innføringskurser for misjonærer på opptil 6 måneder. Er disse uten betydning? Jeg tror ikke det. Disse kursene er et langt skritt i riktig retning. Faren med dem er imidlertid at en alltid vil se problemene på avstand. Man opplever ikke den pressituasjon som forefinnes i det virkelige liv. Man blir vant til å finne teoretiske og ideelle løsninger som faktisk er ubrukelige i virkeligheten hvor kompromisset blir den eneste vei ut av en vanskelig situasjon.

Er våre misjonsskoler og misjonærkurser slik at de oppdrar til isolasjonisme, både kulturelt og konfesjonelt? Dersom det er tilfellet, hvordan skal vi da endre dette forhold? Jeg tror ikke at tilpasningsevne og større mellommenneskelig forståelse kan læres teoretisk. Dette utvikles kun i møtet med andre mennesker og andre kulturer. En vei ut av uføret ville kanskje være større utveksling av studenter mellom forskjellige misjonsskoler og teologiske fakulteter, også studenter tilhørende andre konfesjonelle grupperinger. En annen mulighet var å la misjonærkandidatene få en tids studieopphold ved mer internasjonalt pregede institutter i Europa.

Disse tiltak, samt et langt sterkere engasjement i den ekumeniske debatt ville kanskje være tilstrekkelig til å oppdra til litt større respekt for andre mennesker og litt større evne til ikke bare å eksistere ved siden av hverandre, men til å leve i et meningsfylt samfunn med hverandre som kristne og som mennesker. I så fall ville denne lærdom være vel så nyttig og god å ta med seg som innlærte historiske, teologiske motsetninger.